СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 144. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця, 21-го червня 1940. No. 144. Jersey City, N. J., Friday, June 21, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКА ОСТЕРІГАЄ ДИКТАТОРІВ

ВАШИНГТОН. — Уряд Злучених Держав остеріг уряди Італії й Німеччини перед захоплюванням територій якоїнебудь европейської держави в Америці.

Осторогу дано дорогою доручення ноти до цих урядів з амбасад Америки в Берліні й Римі. В цих нотах американський уряд звертає диктаторським урядам увагу на традицийну американську політику, що противиться переношенні територій на західній півкулі під нову владу; уряд заповідає, що він такого захоплення не буде признавати.

Нота подає виразно, що притокою до цеї заяви є здача уряду Франції.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ СКЛИКАЮТЬ ВСЕАМЕРИКАНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ВАШИНГТОН. — Щоби полагодити ріжні справи, що виринають внаслідок війни в Европі, уряд Злучених Держав скликав конференцію всіх американських републик.

Конференція має відбутися негайно. Вона буде засідати відай у Гавані.

Зараз першого дня по виданні цього запрошення урядів дістав прихильну відповідь від 16 американських републик.

ХОЧУТЬ КУПИТИ АМЕРИКАНСЬКІ ПОСІЛОСТИ.

ВАШИНГТОН. — У комітеті палати послів для заграничних справ дебатовано між іншим над питанням уповажнення президента Злучених Держав набути мирною дорогою від европейських держав їх американські посілости.

Між способами набуття говорено про закупно, якого, як звісно, в Америці вживано вже давніше.

ПОТРІБНО ЗБРОЄННЯ Й ПОСПІХУ.

ВАШИНГТОН. — Комітет палати послів для морських справ заявив у своїм рапорті для повної палати, що проєкт збільшення морських зброєнь може показатися ще не вистарчаючим, себто що буде треба ще більших зброєнь.

Кромі цього комітет покликуючися на скорість европейських подій, звертає увагу на вагу поспіху в зброєнні.

НІМЕЧЧИНА ВІДГРОЖУЄТЬСЯ АМЕРИКАНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ.

МОНТЕВІДЕО (Уруґвай). — Німеччина почала сильний політичний і економічний натиск на південно-американську републику Уруґвай, щоби здержати кампанію уряду Уруґваю проти націстичних інтриґ у південній Америці.

Німеччина загрозила зірванням дипльоматичних відносин на випадок, як уряд Уруґваю не випустить на волю націстичних лідерів.

ПРИЇЗД ҐУБЕРНАТОРА ДО КАНАДИ.

ГАЛИФЕКС. — З три-дневим опізненням приїхав сюди британським кружляком Ерл оф Атлон, новий ґенеральний ґубернатор Канади.

Як ходять чутки, кружляк спізнився тому, бо по дорозі він стрінув два французькі воєнні кораблі, що виплили були оноді з Канади без відома канадійських властей і при стрічі з британським кораблем не відповідали на привитання. Британський кружляк забрав їх обох назад до канадійського порту.

ЛУИС ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТОВОГО ПЛЯНУ ВІЙСЬКОВОГО ВИШКОЛУ МОЛОДІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Перед резолюційним комітетом Републиканської Партії виголосив Джан Луис, предсідник Конґресу Промислової Орґанізації, промову, в котрій домагався від комітету осуду пляну президента Рузвелта щодо військового вишколу молоді на тій основі, що мовляв, він противиться робітничим інтересам.

Луис загрозив, що, як Републиканська Партія не помістить у своїй плятформі такої точки, він почне рух за третю партію.

ЗА ОБМЕЖЕННЯ ВОЄННИХ ЗИСКІВ.

ВАШИНГТОН. — При ухвалюванні закона про оборону краю в сенаті принято поправку сенатора Ля Фолета про обмеження приходів корпорацій з урядових контрактів на зброєння.

МОЛОДЬ І ВИГЛЯДИ ВІЙНИ.

КЕЙМБРИДЖ (Месечусетс). — На святі Гарвардського університету великі маси студентів оплескували бесідників, що заявлялися за узброєння західньої півкулі, а гукали бесідникові, що домагався, щоби американці зробили в Европі порядок, як вони зробили в першій світовій війні.

УРЯД НЕВДОВОЛЕНИЙ З БУЛИТА.

ВАШИНГТОН. — У столиці кружляють чутки, що американський уряд невдоволений з того, що Булит, американський амбасадор у Франції, остався в Парижі під німецькою окупацією, а не покинув Парижа з французьким урядом, перед котрим він є акредитованим репрезентантом американського уряду. Через поступок Булита американський уряд не має звязку з французьким урядом.

ФРАНЦІЯ ВЖЕ НІКОЛИ НЕ ПІДНІМЕТЬСЯ, ПИШУТЬ НІМЕЦЬКІ ҐАЗЕТИ

БЕРЛІН. — В Німеччині ще не проголошено точок, подиктованих Гітлером і Мусолінієм, на яких моглоб прийти до завішення зброї в Франції. Але з тону німецьких ґазет виходить, що ті точки будуть дуже тяжкі, та що мир з Францією буде того роду, що її воєнна сила буде раз назавжди знищена до такого ступня, щоб вона вже ніколи не могла піти війною на Німеччину.

КАЖУТЬ, ЩО ФРАНЦІЯ НЕ ПРИЙМЕ УМОВИН, БО ЗАТЯЖКІ

ВАШИНТОН. — Доносять з добре поінформованих політичних кол з Европи, що Франція не могтиме приняти умовин завішення зброї, що їх ухвалено на нарадах в Мінхені, між Гітлером і Мусолінієм. Вони мають бути затяжкі й для Франції зневажливі.

МЕКСИКО ТЕЖ ГОТОВИТЬСЯ ДО ЗАГАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

МЕКСИКО. — Мексиканський камінет приняв плян загальної військової служби.

Причиною цього становища уряду є непевна ситуація в світі. Мексиканський уряд думає, що таксамо буде мусіти поступити кожна американська република.

АМЕРИКА ДІСТАЛА ФРАНЦУЗЬКІ ПАТЕНТИ

ВАШИНГТОН. — Секретар скарбу Морґентав заявив, що американський уряд дістав до повного свобідного використування пляни будови летничих машин системи Гіспано-Свіца, найкращих французьких летничих машин.

МАЖІНО ЛІНІЯ НЕ ЗДАЛАСЯ НА НІЩО

БОРДО. — Тепер військові приходять до заключення, що славна оборонна лінія Франції, відома під назвою Лінії Мажіно, не тільки нічого краєві не помогла, але ще йому пошкодила. Вона вязала руки військовій команді, якої пляни обертались тільки біля оборони Франції, а вийшло на таке, що французам треба було вести офензиву. До цього вони не були підготовані. Їхні генерали не зорієнтувались в ситуації, а коли почали добачувати недомагання, вже було запізно. У всьому тому, як кажуть, є вина військових, а також і політиків, що здержували фонди на армію.

КАБЛЕҐРАМИ ДО ФРАНЦІЇ СТРИМАНІ

НЮ ЙОРК. — З огляду на воєнні події останніх днів телеґрафічна компанія Вестерн Юніон і Французька Каблева Компанія здержали приймання й пересилку каблеґрам з Америки до Франції. Постал Телеґреф Компані повідомила, що не приймає каблеґрамів в місця заняті німецькими військами, але не стримує руху до інших.

ДІТИ БЕЛЬҐІЙСЬКОГО КОРОЛЯ В ЕСПАНІЇ

МАДРИД. — Два сини й донька, малолітні діти бельґійського короля Леопольда з Бельґії, опинилися були в Франції в часі піддачі бельґійської армії. Батько залишився в Бельґії, частина бельґійської армії у Франції. Діти перейшли тепер через еспанську границю та опинилися в безпечному місці. Найстарша донька, Йосефина-Шарльотта, має 13 літ, син Бодуен 9, а другий син, Альберт, 6 літ.

ЩО ЦІКАВИТЬ НІМЦІВ?

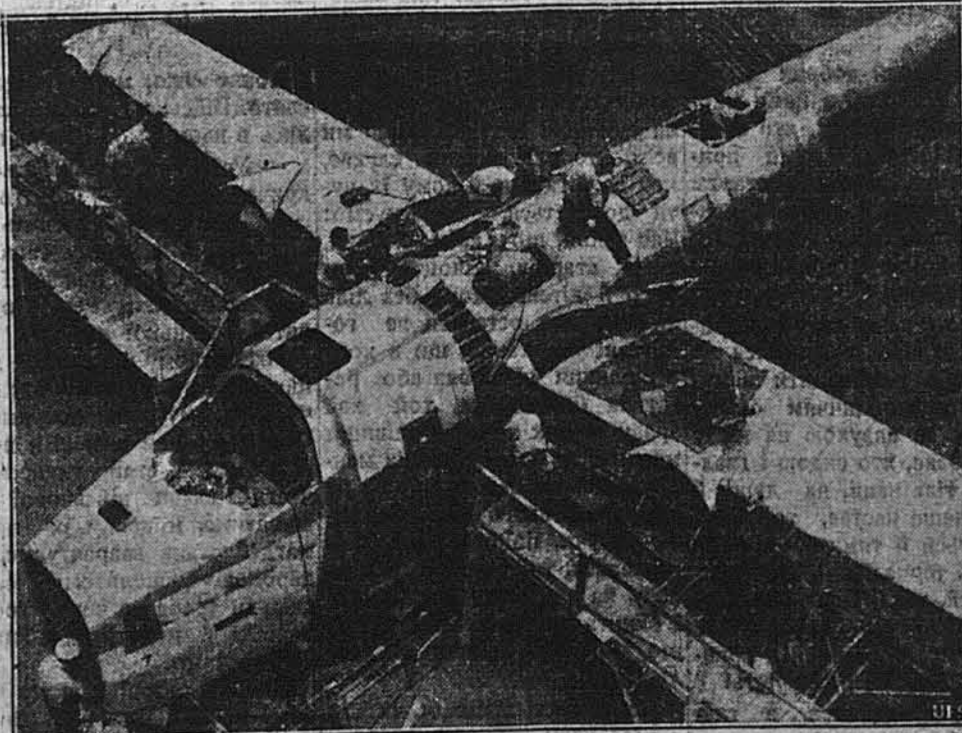
БЕРЛІН. — В націстичній пресі пишеться тепер з насмішкою і зїдливо про те, як то буде виглядати, коли Анґлії прийдеться тепер перший раз вести війну власними силами без чужого війська й без місця, куди втікати.

ДЕРЖАТИСЬ ЗДАЛЕКА ВІД ЕВРОПИ

РИМ. — Таке дораджує Італія Злученим Державам. Відомий речник фашистівської Італії, редактор Ґайда, заповідає, що „нова Европа" не буде такою, якою її поставили творці Версайського договору, що принесли Европі гнет і нужду. Він каже, що Злучені Держави не мають потреби мішатись до того нового порядку, а повинні держатись доктрини Монрова. Хоч що правда, каже Ґайда, Злучені Держави вже й так є у війні, бо помагають аліянтам, скільки їх сили.

ВИСОКО НАД ЗЕМЛЕЮ ТЕПЛО

Коли підлітати літаком вгору, то що вище підлети, то холодніше стає. Холодно і дві милі над землею. Вісім миль над землею то вже так холодно, як у найзимніший день у зимі в Манітобі. Зимно доходить до 50 ступнів нище 0 на тепломірі Фаренгайта. Та колиб і вище підлетів, то тепломір не показував би вже більшого зимна. А можна підлетіти. А пробні бальоники з тепломірами, що при помочі відповідного приладу самі зазначують на собі температуру, вдається вислати і яких 24 милі вгору. Вище вони дуже роздуваються через те, що повітря дуже рідке і падають вдолину. Та всеж таки такі пробні бальоники доказали, що повітря високо вгорі тепле. Яких 24 милі над землею так тепло, як у соняшний літний день. Тепло там сягає до 80 ступнів вище 0.

БУДОВА ВОЄННОГО ЛІТАКА В АМЕРИЦІ.

ЗАХІДНЯ УКРАЇНА ЗАВАЛЕНА СОВЄТСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ

БУКАРЕШТ. — Уже від довшого часу доходили відомости з Галичини, що там збільшено по містах совєтські ґарнізони. Доносили також про нагромадження совєтських військ в Карпатах, головно в тих місцевостях, що граничать з теперішньою німецькою границею, а не властиво там, де сходяться границі таких українських земель: Галичина, Карпатська Україна і Пряшівщина, що є під Словаччиною. Тепер доносять, що слідне скріплювання цілої совєтсько-німецької границі. В ще більш маркантний спосіб завалюють Совєти своїми найкращими моторизованими частинами Литву, Естонію і Латвію. Замітне тут ще таке, що Совєти стягають військо з бесарабської границі і висилають його до Галичини. З того виходить, що між ними і Румунією є якесь порозуміння.

ВСЮДИ НОВІ, ПРОСОВЄТСЬКІ УРЯДИ.

МОСКВА. — На чолі литовського нового уряду станув Юстас Палескіс, що є президентом і прем'єром. Він був завжди совєтофілом і за те сидів в концентраційнім таборі й був на вигнанні. Прийшовши до влади, увільнив усіх політичних вязнів-комуністів і заявив, що обєднання Литви з Совєтами є конечністю. У подібній спосіб настають просовєтські переміни в урядах Естонії й Латвії.

ҐЕН. СІКОРСКІ В АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН. — Премієр нового польського уряду, ґен. В. Сікорскі, що є начальним вождом польської армії, зістав приділений до британської армії. Він дав приказ польським воякам, що служили в французькій армії як польська одиниця, згл. армія, щоб не розбігалися, а шукали між собою звязку.

ЩО Є З ПОЛЬСЬКИМ УРЯДОМ?

БОРДО (Франція). — Новий польський уряд, що повстав в Франції, покинув Анжер, як зачали зближатись німці й перенісся з цього місця свого короткого осідку десь на полудне Франції. Супроти нового німецького натиску і теперішньої ситуації він тепер цілком покинув Францію і перенісся до Анґлії, де буде перебувати в однім з анґлійських міст. Найновіша вістка є та, що польський уряд перенесеться до Канади, куди вже виїхали многі члени польського уряду.

ЯК НЕ ЗДАЄТЬСЯ, ТО БУДЕ ДАЛІ ВОЮВАТИ.

БОРДО. — Коли не прийде до замирення між Німеччиною і Францією через надто тяжкі умови, то президент Франції перенесеться до французьких посілостей в Африці й звідтам буде далі вести війну з Німеччиною. З ним виїдуть тамтуди президенти палати послів і сенату. Осідком французького уряду на вигнанні буде Туніс або Альжир. Туди певно перейде й те військо, що його буде можна врятувати.

АНҐЛІЯ ВИСИЛАЄ ДІТИ.

ЛОНДОН. — Анґлія надіється, що прийдеться їй довго воювати з Німеччиною, та що та війна буде наскрізь дика й варварська. Вона вже приготована на найгірше. Тому, маючи це на увазі, береться висилати діти з Анґлії в безпечніші місця, головно до Канади та до інших британських кольоній, а також до Злучених Держав.

ПЕВНІ, ЩО ВИДЕРЖАТЬ НАПАД.

ЛОНДОН. — В Анґлії свідомі того, що німецькі летунські налети, що збільшаються з кожним днем і приносять кожного дня щораз більші жертви в людях, це щойно початки крівавої боротьби. Та так виглядає, що британці навіть не припускають, щоб могли дійсно програти. Анґлія видержала досі усі наступи та знівечила усі пляни нападу на неї. Так станеться і тепер. Ось такі є властиві почування анґлійців.

ЕСПАНІЯ ЗГОЛОШУЄТЬСЯ ДО ПОДІЛУ.

МАДРИД. — Це нічого не робить, що Еспанія не бере участи у війні. Проте вона не хоче приглядатись мировим переговорам, чи бути тільки посередником між воюючими. А хоче бути учасником переговорів. Таким, якби воювала. І хоче домагатись своєї пайки при поділі „воєнної добичі". З цього виходить, що між нею, себто точніше між ґен. Франком та Мусолінієм, мусіли бути вже давно заключені певні умови. Тому й проголошено Німеччиною, що Еспанія буде учасником мирових переговорів.

БУДЕ ГОЛОД В ЕВРОПІ.

ЛОНДОН. — Таке заповідають британські економісти на підставі статистики про засіви і стан поживи в Німеччині й тих краях, що є тепер під її окупацією. Той голод зачнеться уже пізною осінню. На це числять британці й тому намагаються продовжувати бльокаду Німеччини, вважаючи її своєю найбільшою зброєю.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з анґлійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$.745
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПАНІКА В МОСКВІ

Відомий европейський кореспондент „Ню Йорк Таймсу", Ото Д. Толишос, у своїй кореспонденції зо Стокгольму, столиці Швеції, подає подробиці захоплення Росією Литви, Латвії й Естонії, а потім старається дати пояснення цього захоплення. Само захоплення не має в собі нічого нового. Зроблено, чи пак спровоковано його в старий, випробований московський спосіб: при помочі агентів спровоковано вибух нібито комуністичної революції, а коли уряд природно взявся за її душення, Москва виступила зо закидами зрадницких виступів незалежного уряду проти московських гарнізонів та домагалася як ґарантії захоплення всіх стратегічно важних пунктів і відповідної переміни урядової системи.

За основний мотив московської акції Толишос признає страх Москви перед Німеччиною. Він стверджує, що подорожні, що останніми часами вернулися з Росії, стверджують згідно, що в Росії панує зприводу німецьких успіхів справжня паніка. Росія не передбачувала видно такої перемоги Німеччини. Сподіваючися, що Німеччина не вийде з війни ослабленою, Росія припускає, що Гітлер захоче за одним махом докінчити свою програму й на сході, себто почне якусь агресивну акцію проти Росії. На це мали би вказувати пересунення німецьких військ здовж німецько-російської границі, проти чого Росія собі теж почала мобілізувати війська по другім боці кордону.

Чи заподання Толишоса правдиві, покаже недалека будучність. Покищо одначе не брак даних, які вказують на можливість зовсім інакшої большевицької політики. Деякі обсерватори кажуть, що Росія не тільки грала на ослаблення Німеччини в війні, скільки на економічну допомогу збоку Німеччини. Як каже, наприклад, американський інжинер Джан Стівенс в останньому числі нюйорського ліберального тижневика „Ню Републик", Росія потребувала економічної допомоги з боку Німеччини. Лише одна Німеччина могла їй дати споживчі товари, наряддя для фабрик, оптичні апарати, які Росія все мусить спроваджувати зо заграниці. За думкою Стівенса, економічна залежність Росії від Німеччини така велика, що російські верховоди рахуються з можливістю, що Росія буде втягнена до війни по стороні Німеччини. В такому випадку Росія мала би дозволити німцям керувати совєтськими фабриками, може навіть цілими промислами. Була би це величезна ціна союзу й була би це комбінація, для большевиків дуже небезпечна, але, як каже Стівенс, Сталін готов піти навіть на це.

Стівенс говорить на основі власних спостережень, добутих підчас довшого побуту в Росії, і образ Росії, який він малює, представляє нам Росію як країну, яка зовсім не здібна до довшої інтензивної війни зо серіозним противником.

В ЧОМУ ПЕРЕМОГА?

Кільки разів доведеться нам переживати політичний зудар з нашим національним противником, стільки разів підсвідомо вирине почування: Що з цього вийде? Таж ворог сильніший! Так недавно сталося з київською Україною, Західньою Україною, а вкінці й Карпатською Україною. Але з другого боку, коли доводиться нам говорити про своїх ворогів, то чути в нас легковаження ворога, або просто насміх з нього. Чи не цікава сполука двох психічних елементів: зневіри у свої сили і легковаження ворога?

Легковаження ворога не є нашою специфічною, українською прикметою. Буває воно і в інших націй. Осьтак знана нашому загалові кореспондентка газети „Ню Йорк Таймс", пані Ен МекКормик, що недавно повернулася з Европи, пише в своїй газеті про теперішний настрій у Вашинґтоні. Вона теж згадує про те, що Гітлера легковажила Франція, легковажила Англія, а дальше й Америка. Всі ці нації та їх уряди бачили лише слабі сторони Гітлера, а не хотіли чи не вміли приглянутися до тих прикмет цього німецького провідника, які відбивають свій великий вплив на формування характеру німецького народу. Англія та Франція кпили собі просто з Гітлера. А коли німці під його проводом стали перемагати, то тепер в його противників назріло переконання, що Гітлерівська Німеччина — непереможена. Каже пані МекКормик, що вже й тут починають так глядіти на Гітлерівську Німеччину. Та сама пані Мек Кормик є іншої думки. Вона не бачить у Німеччині нічого надзвичайного. Вона каже, що до перемоги Німеччини причинилася в першу чергу залізна дисципліна німецького народу. А дисципліну може осягнути кожен свідомий нарід. І ще сама дисципліна німецька не вистарчаюча до такої перемоги, яку вона тепер осягнула. Німеччині помогли недостачі в дисципліні й організації її противників. Цю слабість вмів використати Гітлер і тому тепер пишеться про „непереможну німецьку воєнну машину".

Вертаючи до складного характеру українця у відношенні до його ворогів, чи там противників, треба хіба ствердити тесаме. Коли ми падаємо у боротьбі, то не конче тому, що противник сильніший, а тому, що ми самі слабші. Наша слабість лежить у першу чергу в незрозумінні громадянської дисципліни, потрібної для створення сили. Для особистої справи може хтось посвячуватися, або ні. Може працювати з цілої сили, або лише отак, для приємности. Це його приватна справа. Але коли громадянин не витримає на свому громадському становищі; коли своїм неробством або недбальством спричинює шкоду організації, громаді, або нації, то він нищить надбане й спиняє розвій сили. І тому не все одно для організації, для громади, для нації, хто стоїть у її проводі. Не тому вибираємо людей до уряду, що вони „приємні у співжитті", а тому, що вони вміють працювати, що вміють наразитися на ворожнечу, на негодування, на боротьбу — не за себе, не за свою користь, а за добро загалу.

Загал, спосібний оцінити вартість одиниці для себе, піддержує таку одиницю. І використує його добрі прикмети для скріплення своєї сили, яка стане загалові в пригоді кожного часу. Ось таку науку треба нам виносити з того, що діється у світі

С.

ПЛЯНИ ЗАГАЛЬНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ

Тому, що в Злучених Державах уже так багато мови про „реєстрацію", цікаво знати, як є з цею справою в Канаді, де вже й „на вічах" домагаються загальної реєстрації всіх чоловіків. Це є вже свого роду „натиск" на ліберальний уряд премієра Мекензі Кінґа. Лідер опозиції й провідник консерватистів Генсон інтерпелював уже у цій справі премієра в оттавськім парляменті.

Генсон навязав свій запит до зобовязання і запевнення премієра Кінґа, даного премієрові Франції Рейно, що Канада зобовязується віддати всі свої ресурси на поміч Франції.

Реєстрації всіх мужчин, а можливо і жінок, домагаються в Канаді передовсім ветеранські організації, Канадійський Леґіон, Консервативна партія та ті канадійські громадяни, що остають під їхним безпосереднім впливом. У часі першої світової війни, впровадив у Канаді загальну реєстрацію всіх громадян консервативний уряд, але аж у четвертім році війни і то перед самим ухваленням примусової військової служби. Тоді реєстрація мала більше воєнну ціль, бо з неї відразу можна було довідатися про вік зареєстрованої особи і про те, чи вона обовязана до військової служби. Тепер такої конскрипції в Канаді нема й не буде, як запевняв у часі виборчої кампанії теперішній ліберальний уряд, а також провідник опозиції д-р Меніон. Дотого реєстрацію в часі минулих виборів переводили добровольці, цебто люди, які добровільно до цього зголосилися. По фармах переводили її переважно вчителі, секретарі муніципальні, студенти, склепарі, тощо. Одначе теперішня реєстрація, згідно з бажаннями консервативних кол, мала би виглядати трохи інакше. Вона нагадувала би більше поліційну систему, практиковану в царській і большевицькій Росії, в напів фашистівській бувшій Польщі, де були т. зв. „доводи особісте", або в фашистівській Італії та націстівській Німеччині. Алє ці політичні системи Канада, як демократичний край, поборює і для їхнього поводження пішла навіть до війни. Теперішня реєстрація, згідно зо словами Сендвела в торонтоськім „Сатордей Найт", мала би поліційно-паспортовий характер. Переводила би її канадійська кінна поліція, яка нагадує европейську жандармерію. Ідентифікаційні картки, видавані при реєстрації були би лиш тимчасові. Видавалиб їх на місяць або 6 тижнів, поки влада в Отаві не переконалась би, чи зареєстрований не провинився під оглядом політичним, значить чи не є на якій „чорній листі". Тоді допрева, колиб усьо було в порядку, виданоб зареєстрованому вже постійну ідентифікаційну картку. Колиб одначе в Отаві, при провірюванню реєстрації, знайшли щось підозрілого, а-бо справа реєстрованого видавалася би у чімсь неясною, тоді не виданоб йому сталої ідентифікаційної картки і справа його льояльности полишилась би в завішенню. Вона буалб залежною від найближчої станиці канадійської кінної поліції, до якої громадянин без ідентифікаційної картки, але з громадянськими паперами, мусів би що місяця зголошуватись. Його рухи, були би обмежені, бо на залізниці та на автобусах, у вільним демократичнім краю, питали би за ідентифікаційною карткою і канадієць чувся би так як людина у недавній Польщі або в царській Росії. Дотого згаданий Сендвел у консервативним журналі пропонує, щоб при плянованій реєстрації кожний реєстрований мав іще два свідки, щоб посвідчили, що він є „благонадійний" чоловік. Також пропонує Сендвел, щоб на реєстраційній картці були відбитки пальців реєстрованого, а якщо канадійців таки не вдалося присилувати до роблення відбитків з пальців, то принайменше треба би було уміщувати на тій картці фотографічну знимку реєстрованого. Така реєстрація, як каже Сендвел, помогла би мати контролю над діяльністю „пятої колюмни", яка деяким консервативним канадійцям, перенятим воєнною гістерикою, привиджується на кожнім кроці. Хоч на вічах вони голосять, що будуть боротись за задержання демократії і свободи, то одначе хотіли би тої свободи і демократії боронити фашистівсько-націвськими способами, себто хотілиб, побороюати нацизм і фашизм своєрідним нацизмом і фашизмом. На щастя Канада має ліберальний уряд Кінґа, котрий вже' нераз дав докази, що цінить демократію і свободу понад усе. Він не думає слухати гістеричних порад тих, що хотіли би фашизм і нацизм поборювати канадійським фашизмом, що довело би до диктатури, а з нею і до фашизму.

ФРАНЦІЯ У СТІП ПРОТИВНИКА...

Тисячі й сотки тисяч голодних жовнірів та безконечних валок цивільних утікачів, що розкинені по цілій Франції, чекають страшного суду... З усіх сторін питають: Що станеться з Францією? Що буде з її великою, бо другою по англійській, фльотою? Що станеться з великою кольоніяльною імперією?

Надходять відомости, що Гітлер і Мусоліні не тільки плянують обкроїти Францію, але до цього поділу думають притягнути Еспанію, Японію та навіть... Бельгію.

Нема найменшого сумніву, що Гітлер буде домагатися здачі французької фльоти. Її можуть самі французи затопити, як це зробили були німці по світовій війні, або передати англійцям, чи навіть американцям. Щодо територіяльних домагань, то Німеччина зажадає певно звороту Альзації та Льотаринґії, яку забрав від Німеччини ще французький король Людовик XIV., яка відтак в 1871 пішла до Німеччини, щоб в 1919 р. знову перейти у французькі руки.

Німеччина напевно зажадає також звороту своїх давніших африканських кольоній, які Франція забрала від неї по останній війні. А це означалоб, що Німеччина буде мати свої бази напроти Бразилії.

Італія домагається звороту Савойської провінції, що була забрана від Італії за Людовика Наполеона. Мусоліні рівнож хоче купелевого міста Ніцци з околицею, острова Корсика на Середземному морі, як також пристань Джібуті в східньо-африканській французький кольонії Сомалі. Він також домагається Тунісу та частини Альжиру, французьких посілостей в Північній Африці.

Французька національна катастрофа не пройшла без впливу на Японію. Ця остання, хоч не брала участи у війні, посягне може руки, як твердять знавці тих справ, по французькі посілости в Новій Каледонії, недалеко Австралії, та правдоподібно й до французький Індо-Китай. Вже тепер Японія домагається, щоб з французького Індо-Китаю не висилано зброї китайському ґенералові Чен-Кай-шекові, що веде війну з Японією.

Щодо Еспанії, то ген. Франко може зажадати також окупації Танжеру, а можливо що й французького Марока, а також баскійської провінції, що знаходиться у Франції й граничать з еспанськими басками. Як відомо, Еспанія домагається також Ґібральтару, англійської ключової пристані до Середземного моря.

Деякі европейські джерела, що мають відомости від високих німецьких лідерів, подають, що навіть Бельгія (!) дістане певну „винагороду" від Німеччини у формі деяких портів у північній Франції. Це в заплату за скору здачу короля Леопольда III, яка, як твердять ціж самі чинники, уможливила Гітлерові скорий підбій північної Франції та остаточно спричинилася до німецької побіди.

Як відомо, французька кольоніяльна імперія є другою по британській щодо величини. Французькі кольонії мають 4,687,442 кв. миль (сама Франція має тільки 212,659 кв. км.) та 71,000,000 населення (Франція сама має 42,000,000).

На західній півкулі французькі кольонії це острови св. Петра та Міхельон, Ґвадалюпа та Мартиніка на Карибійському морі, вкінці Французька Ґуяна в центр. Америці.

Найбільші французькі кольонії є однак в Африці. Ось вони: Мароко, Альжир, Туніс, Французька Західня Африка, Французька Рівникова Африка, Камерун, Тоґоланд, Сенеґаль, Французька Ґвінея, Дагомеї, Французький Судан, Мавританія, Ніґер і Дакар, Французька Сомалія та острови Мадагаскар, Рейніон, і Коморос. З тих кольоній Франція черпає величезні природні багатства, вдержуючи тим свою націю та цілу імперію.

В Азії французькі кольонії обіймають Сирію та Лібанон (т. зв. мандати), Індо-Китай, та малі посілости в Індії-Пондічері, Карікаль, Шандернаґор, Маге і Янон.

На Тихому океані Франція тримає такі острови: Нова Каледонія, Нові Гебриди, та цілий ряд менших островів. Деякі з тих островів тримають французи на спілку з англійцями.

Ось така велика кольоніяльна імперія лежить тепер у стіп переможної Німеччини та її союзників.

Микола Голубець.

ЖОВТІ ВОДИ

Історичний роман.

(72)

Панотець з діяконами виступив зпоза аналою й ударивши трикратно чолом перед еванґелієм, рушив Хмельницькому назустріч. Хмельницький зупинив коня. Джури помогли йому зіступити на землю. Старшини в свою чергу позіскакували з коней і поскидали шапки.

Тричі поблагословив панотець Хмельницького, а скільки разів його позлотистий хрест блиснув над чолом вождя, стільки разів обзивалася громом гармата за гарматою, а мушкети лопотіли мов злякане гайвороння, літаври здрігалися, а дзвони видзвонювали. Сонце сяло на небі й у душах людських.

Нараз, мов на знак невидимої долоні, все втихло. Опала курява, розвіялися гарматні дими, виструнені довкола майдану війська напружено заслухалися. З чотирьох порохових бочок, уставлених у чотирьох углах майдану, залунали дзвінкі голоси полкових писарів, що всім, хто слів тих слухає й кому це знати годиться, голосили:

— Панам старшинам і всьому православному війську запорізькому! Всьому духовенству чорному й білому, сановитому міщанству з бурмістрами й райцями, чесному народові посполитому всеї України-Руси отсим ознаймуємо, що в дні нинішньому булаву гетьманську й стер справ Речі Посполитої козацької з рук старшини і товариства преславного Війська Запорізького приймаємо!

Писарі спинилися на мить і тутже радісне „Слава" покрило відгомін останніх їхніх слів, а тисячі чубатих шапок, мов зграя чайок, підлетіли вгору й опали. Писарі читали далі:

— Сповнилася чаша горя, скінчилися дні проби й терпіння народу нашого стану шляхетного, лицарського, духовного й посполитого! Віднині панами тіл і душ наших будемо до віку, турбувати домів наших, святинь Господніх і гробів дідівських не допустимо!

Хто з людей добрих і чесних — сіль-хліб з нами мирно поживати бажає, хто з народів сусідських з нами приязни шукає, того по старим правам нашим і звичаям прабатьківським, щиро, вітаємо й місця в домах і серцях наших не відмовимо.

Та хто в нашу хату підступно й зрадливо закрастися й господарів покривдити замишляє, хто з обличчям облесливим ніж за пазухою на нашу згубу ховає, хто силою і ґвалтом на тіла наші, на душі й добро наше настає, той хай бережеться й тямить, що як Господь терпеливий, але справедливий, так і наш народ і все лицарство запорізьке більше уже не стерпить кривди й зневаги не подарують!

Писарі зупинилися, а глухий ропіт, мов грюкіт грому підземного прокотився по майдані.

— Булаву й стер справ Речі Посполитої Козацької з рук народу й за благословенням божим приймаючи, не для добра власного, не для привати й роскоші тіла нашого це чинимо. Та раз це зважившися й погодившися, раз уже тягар такий і відповідальність перед Богом на сумління своє взявши, ми всім, хто слів наших слухає, хто їх читатиме й кому їх чути доведеться, ознаймуємо: Час такий, що крім хворих, калік, старців, жіноцтва слабого й дітей, нікому без діла лицарського оставати не годиться! Час такий, що в кого є рушниця чи шабля або рогатина батьківська, той хай зразу за них хапає й спішним маршом до шатер наших мандрує! Комуж батьки зброї не залишили, вкого вона, без діла лежучи, поіржавіла й попсувалася, той нехай леміш, косу на рогатину настромить і біжить до нас! Час такий, що нікому лежати не годиться!

По хвилині зупинки, читали писарі далі:

— Україна-Русь мати наша рідна кличе в потребі синів своїх на рятунок. Нікому вона прислуги не забуде, за кров за неї пролиту нагородить, за голову за неї положену дітям і унукам віддячить, щирим словом спогадає, від ганьби й непамяти імена героїв своїх спасе!

Сонце сяло, мов у велике свято. Військові лави іскрились в ньому, мов павине піря.

— Усім це ознаймуємо — кричали писарі, — що хто часу грізного не проспить, не прозіває, той частку свою з нашої перемоги пожне. Вільним обивателям Речі Посполитої Козацької кожний стане, на свойому й для себе працюватиме, нікому не кланяючись, нікому не потураючи. Стан духовний в шані й поважі житиме, стан лицарський чести й слави військової заживатиме, міщанам їх право магдебурське ґварантуємо, а народові посполитому землі скільки треба за чинші господарські й податі на оборону забезпечимо.

Дано в таборі нашому боєвому на Буцьках, року божого тисяч шістсот сороковському в дні шестого квітня стилю грецького.

Не заглухли ще останні слова універсалу, як з усіх боків знову заревли гармати, забахкали самопали, вдарили дзвони.

А посередині майдану проходила церемонія дивна й давно невидана. Хмельницький, що досі стояв у гурті старшин, виступив з нього й поклавши шапку під коліно, приклякк перед аналоєм.

Панотець правицю його взявши, поклав її на Євангелію й присягу почав проводити:

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВЕСТ ІСТОН, ПА. Піврічні збори Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 137., відбудуться в неділю, 23. червня, в годині 2. пополудні, в гали парохіяльній. Буде справоздання контр. комісії за 6 місяців і інші важні справи. Тому обовязком кожного члена прибути на збори. Довгуючі члени хай прийдуть і вирівняють свої довги на цих зборах, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Ф. Сагатий предс.; М. Підгайний, кас.; С. Колодруб, секр.

WILLIAMSTOWN, N. J. Branch 307 of the U.N.A., will hold a meeting Sunday, June 23, 1940 at the St. Peter & Paul Church basement in Williamstown, at 1 P. M. All members must be present and pay their dues. — Joseph Arkatyn, Sec.

М. Е. Дожарський.

АВСТРАЛІЯ

(2)

Дуже цікаві були спершу суспільно-громадські відносини в новосконьонізований землі. Між кольоністами зазначилися дві партії, що різько стояли одна проти одної: добровільні кольоністи і колоністи — колишні засланці. Але й добровільні поділялися ще між собою на дві групи: одна т. зв. „ексклюзивісти"[1]), що відкидали всяку співпрацю з колишніми засланцями, і т. зв. „фузіоністи"[2]), що стояли за зближення з колишніми засланцями та за те, щоб їх нащадків приняти до громади вільних. Обидві ці партії сильно поборювали одна одну.

З морального й господарського погляду найздоровішою частиною нового австралійського суспільства були нащадки перших добровільних кольоністів, ті, що народилися вже в Австралії. Нові кольоністи з Англії дивилися на них згори, а то й із погордою, називали їх „керенсі", себто „дрібні гроші", себеж горді називали „стерлінги" (великі гроші). Нових засланців уряди приділювали зараз-таки до праці кольоністам, а їх називали „канарками", бо вони носили жовті каптани. Багато з них утікало у праліси, де лучилися в бандитські громади й довгий час були постріхом південної частини австралійського континенту.

Найгірше жилося тубільцям. Їх називали „блек кровс", себто — „чорні ворони". Вони мусіли покидати свої дотеперішні житла, їх сильно переслідували, багато з них так і погинуло. Крім цього, багато вимирало від алькоголю та ріжних заразливих недуг. Лише окремі закони, що їх опісля видав уряд для тубільчого населення, зберегли їх від повної загуби. 1921. р. в чотирьох заповідниках жило 59,000 чистокровних австралійських тубільців. З останніх статистик можна вичитати навіть деякий, правда, дуже незначний їх приріст.

⁂

Величезний господарський розмах Австралії починається з 1850. р., себто з часу, коли там відкрито золото (в рр. 1851.—1896. добуто в Австралії золота на 3,500 міліонів долярів).

Золота австралійська горячка була сильніша, дикіша навіть, ніж каліфорнійська. Вона обхопила усіх. Міста й фарми вилюднювалися, хліборобство й торговля почали занепадати. Навіть урядовці й поліція, й ті кидали свої місця — все тягло в пусте, безлюдне й дике нутро Австралії — шукати золота. З Европи і з Америки наплили нові, сильні хвилі емігрантів. Деякі з цих шукачів золота стали дійсно скоро багатіями, але й було багато таких, що в погоні за золотом утратили не лише своє здоровля, але й життя. Було між ними чимало й таких, що по своїй невдачі не згубили духа й витривалости, й кинулися до хліборобства та скотарства, яке завдяки їм стоїть тут тепер дуже високо.

Золота гарячка тривала кілька десятків літ. Опісля більшість шукачів золота повернулася знову до певніших заробітків: до хліборобства, на скотарські фарми, до торговлі, до фабрик і т. п.

⁂

Впарі з загосподарюванням Австралії йдуть віддавна нові й нові виряди, щоб пізнати нутро цієї частини світу.

Першу таку виправу у глибину краю влаштував німецький природник Л. Ляйхгардт. В 1844. році пізнав він гори Квінсленд, краї над карпентарським заливом, а 1847. р. йде вже у глибину невідомих пустинь. Там він і загинув без сліду.

Та цей і дальші виряди не відкрили ще нутра Австралії. На карті Австралії довго світила „біла пляма" (деякі околиці ще й досі мало досліджені). Аж виряди англійців Барке, Вільса (1858), Стюрта (1860. р.), Форреста (1874. р.) дали підставу докладніше пізнати тайни „білих місць".

⁂

Згодом транспорти засланців зовсім утратили своє колишнє значіння, і 1850. р. їх припинили. Австралія стала англійською домінією. Є це зовсім самостійна держава, яку з Бритійською імперією лучить лише особа короля й ті умови, які австралійський уряд заключує з урядом Великої Британії. Основою її самостійности є умова, яку заключили 9. липня 1900. р. землі: Нова Південна Валія, Вікторія, Квінсленд, Південна Австралія, Західня Австралія, Тасманія та Північна Австралія й утворили т. зв. „Австралійський Союз".

Тепер Австралія має поверхні 7,704,000 квадратових кільометрів (Европа має 10 міліонів кв. км.) і на тому просторі живе яких 6 міліонів мешканців (Европа має 480 міліонів!). Є це чудово загосподарена, а через те й багата частина світу — і всього цього досягла вона за 150 років!

Ювилей Австралії буде ювилеєм упертої, невсипущої праці!

[1]) ексклюзивіст, латинське слово — той, що не признає нічого поза собою; виключний, відокремлений.
[2]) фузіоніст, латинське слово — той, що стоїть за злуку з кимось, чи з чимось.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

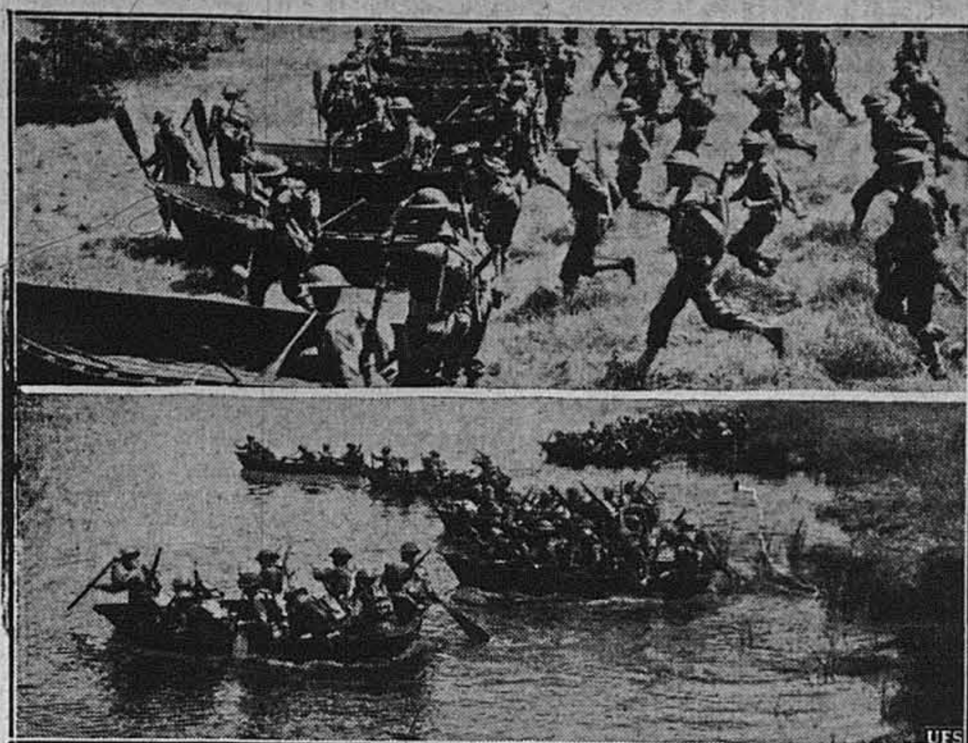
Н. Д. — Ніякого допису не було. А те, що ми подавали про відзначення нашого студента і параду, перебрали з американської газети.

Бостон. — До жертводавців на забаві в гром. Бербелицьких додати: О. Шафранська і С. Козак по 5 ц.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

ЩОБ ОКРІП НЕ ЗБІГАВ

Винфілд С. Геферман опатентував недавно у Вашингтоні такий горщик свого виробу, що в нім хоч би і як кипів окріп, то не збіжить понад вінця на кухню. Горщик його винаходу має посередині рурку, що сподом прикріплена до дна, а верх має відкритий. Ця рурка трошки нижча від горщика, тож коли почне кипіти вода, то не збігає понад вінця, але спливає у порожню рурку.

АМЕРИКАНСЬКІ ЖОВНІРИ ПІДЧАС МАНЕВРІВ У ФОРТ ЛУИС, ВАШИНГТОН.

Федір Данилів.

ЗБАРАЖ І ЗБАРАЖЧИНА

Масткий, плодючий чорнозем, поверхня землі більше рівнина, гористий клімат, краєвид у більшости одноманітний — оце головні властивості північного кутка одділя, в якому положені Збараж і Збаражчина.

Річка Гнізна, рідна сестра інших подільських рік, уже в околицях Збаража пливе глибоким яром. Починаючи від самого міста, як у ньому, так і поза ним — унизу, не бракує мальовничих назагал у цій частині, лінивій та незамітній Гнізні досить інтересних фрагментів, от хоч би для прикладу взяти мальовничий вирізок біля „чорного мосту". Дальше пливе Гнізна вузькою смужкою серед широких, підмоклих сіножатей по обох її берегах (колись на цьому місці великі стави були), а потім, у суспільному селі Залужі, пливе прегарною долиною, просмикуючися поміж двома узгірями й залишаючи по лівому березі гору, на якій залишки руїн старого замку у Старому Збаражі, та великі бльоки товтрівської скалки, що на них цей замок був побудований. Зі старого замку остався тільки фрагмент муру, але масив бльоків робить знизу могутнє враження на глядача.

По правій стороні річки в цьому місці „бабина гора", на якій за переказом мала бути колись мала церковця, що запалася в землю.

Пів кільометра від старого замку у сторону Збаража — друга ще багатіша товтрівська скалка, що разом із першою творить звено у смузі Товтрів, яка, починаючи із Бродів, поміж Серетом і Збручем іде на Хотин, щоби закінчитись у Бесарабії. (Стефанівці, Стефанешть).

Історичне минуле Збаража певно відоме читачам із історії та історичної белетристики. Для повноти образу остає хіба подати докладнішу його метрику. Як родове гніздо князів Збаразьких, переходить Збараж на початку XVII. ст. в руки князів Вишневецьких, а по смерті останнього з Вишневецьких — кн. Дмитра, на початку XVIII. ст. в руки роду Потоцьких. Потім Збараж ще кілька разів міняв свого власника, а тепер становить приватну власність місцевих дідичів Я. і Е. Явеців.

Початок Збаража, як твердині, сягає, як це на підставі доступних джерел можна ствердити, XV. століття. Від кінця XV. ст. менш-більш по кінець XVII. ст. — це часи, в яких наші землі постійно й майже безугавними нападами плюндрували турки та татари. Натерпівся від них немало і Збараж, бож положений був на самому „Чорному шляху", що ним ходила орда із Криму, через Старокостянтинів, Збараж, Сокаль, до Львова. У Львовіж сходилися ще два татарські шляхи — кучманський та волоський. Отже, майже в кожному поході у глибину краю орда мусіла зачепити Збараж. Ще й сьогодні з мурів замку люди показують цей „чорний шлях", що полями йде на схід. І до сьогодні не знайдете при ньому людських осель; вони бо розкинулися дальше від нього, а він остався такий самітний і неприязливий, як у тих часах, коли при ньому діяли розводити житло.

Щоби вдержатися перед татарсько - турецькою навалою, щоби орді не легко було дістатися у глибину краю, мусів Збараж мати сильні укріплення, бо замок не мав із природи оборонного становища; саме від сторони, відки надходила орда, було перед замком рівне, чисте поле. Недостачу природньої оборонности мусіли заступити відповідні укріплення. Залишки укріплень, що дотривали до сьогоднішнього дня, доказують, що збаражська твердиня справді мала могутні, на той час, модерні укріплення, побудовані по вимогам найновіших здобутків тодішньої техніки будівництва оборонних замків.

Первісний замок знаходився на два до три кільометри від теперішнього міста, на терені сьогоднішньої громади Старий Збараж, високо над Гнізною, на горі-кручі — й був знаменитим оборонним місцем. Поруйнований татарами в 1474. р. й відбудований потім кн. Янушем Збаразьким, знову впав у руїнах у 1589. р. й від тоді не піднісся вже більше. Сьогодні залишилися по ньому тільки малий фрагмент муру з ломаного каменя та сліди укріплень на землі.

На його місце прийшов до значення на терені теперішнього Збаража новий замок, збудований із доручення кн. Юрія Збаразького голяндським архітектом Генрихом ван Пеене в 1626. р. Положений на лівому березі Гнізни, на узгірі, що від заходу стрімко спадає до річки, а затее від сходу переходить у рівнину — чисте поле. Поверхня, що її займала цілість замкових укріплень, обіймає 15 гектарів. Вона довкола була обведена мурами, закінченими по рогах сильними бастіонами, яких сліди ще досі задержалися, головною бастіон на північно-західньому розі. Цілий майже простір заріс тепер густо деревами, що творять парк. До замку дістаємося романтичною доріжкою, отіненою деревами парку, що веде до паркової брами. З додору цей гарний вид на місто.

Отже, парк — направду прегарна закутина міста та його гордість — це, так би мовити, „периферії" замку, велика частина поверхні, зайнятої колишніми укріпленнями. Потапаючи в деревах парку, по його східній стороні, стоять руїни властивого замку та палати. До сьогодні ще слідні глибокі рови, що оточують замок, за ровами грубезні вали, закінчені в рогах баштами, з яких деякі, наприклад, південно-західня, добре заховалися. Квадрат валів замикає замкове подвіря, що на ньому міститься палата, збудована в гарному ренесансовому стилі. На замкове подвіря веде брама, одноповерхова будівля — внизу з каменя, вгорі з цегли, збудована у свилі барока, що не гармонізує з ренесансовим стилем палати та вказує на її пізніше походження. Сама палата, що донедавна в доброму стані, майже зовсім зруйнувалася в часі війни, так, що лишився з неї тільки скелет мурів, а на красу її будови вказують лише ренесансові прикраси над вікнами. Заховалися під руїнами досі непаруйені пивниці, а в валах — каземати.

Церков у Збаражі — дві. Перша з них парохіяльна „Воскресенська" церква походить із 1764. р.; фундована Потоцьким, відновлювана по пожежі 1897. р. й 1907. р.; домінує над містом своїми могутніми банями.

Дуже цікава під архітектурним оглядом і внутрішнім уладженням — друга „Успенська" церква, популярно звана „малою". Ця невеличка церковця, збудована 1764. р., має прекрасно уладжене нутро, з багатством різьб та прикрас. Переховується в ній Євангелія з 1690 р. та дорогоцінна чаша з 1762. р.

Третій — костел оо. Бернардинів, разом із манастирем. Костел — збудований у стилі барока — походить із 1755. р. Разом із манастирем був він укріплений мурами, що частинно задержалися до сьогодні. Костел цей збудований на місці давнішних, часто руйнованих татарвою.

В 1763. р. в манастир увели теольогічний факультет, який згодом перенесли до Люблина. Тепер частина манастиря зайнята під державну гімназію.

З комплексу манастирських будинків замітна ще стилевою бароковою будовою дзвіниця.

Два кільометри за містом, на горі „Монастирок" у Залужі, окружена смереками, стоїть церква св. Спаса, побудована на місці давнього Василіянського манастиря в 1600. р., за часів Януша Збаразького. Конструкція церкви в готицькому стилі, що змішаний тут із ренесансовими фрагментами, які виступають у камінних прикрасах та декораціях на вікнах і входових дверях. Над останніми — вмурована ерекційна таблиця. Церква ця — це тип оборонної церкви, що видно з її масивної будови, малих вікон та отворів для стріляння в вежах. Плян і будова церкви подібні до таких же в Уневі та Бродах і разом із ними творять рідкий у нас тип цього роду будівель. Зараз біля неї густий смерековий гайок, а в ньому сліди фундаментів Василіянського манастиря.

Із інших замітних будівель міста треба ще згадати божницю. Збудована ще в 1537. р., спалена татарами в 1675. р. й відбудована в 1755. році, стоїть до сьогодні в місці, де колись було гетто.

В повіті замітні ще: а) деревяна церква в Терпилівці, збудована в XVIII. ст. Переховується в ній Євангелія з половини XVIII. ст. та гарно гаптовані фелони; б) також сама церква у Скориках, побудована із грубих дубових бервен і покрита гонтовим дахом. Походить із 1744. р. В ній примічений далеко старший від церкви іконостас; в) добре захована ще деревяна церква в Голодках із 1784. р. та деревяна дзвіниця біля неї.

З інших будівель цікаві також руїни замку в Токах над самим Збручем. Побудував його з початком XVII. ст. кн. Януш Збаразький. Добре захована — башта.

Всі вище описані памятки роблять Збаражчину незвичайно цікавою для мандрівника. Тому, якщо у своїх мандрівках дійшов би турист до Тернополя, нехай не забуде заглянути у Збараж. Поїзд Тернопіль-Ланівці йде так помалу, що напевно без випадку доведе його на місце. Видаток — дуже малий. — („Наша Батьківщина").

Біле золото є аліяжем (сплавом), що складається з одної части золота та пять частей срібла.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НЕ ПЕРЕСТАВАТИ ЗБИРАТИ ЖЕРТВИ НА ВИЗВОЛЬНУ БОРОТЬБУ!

Усім нам треба памятати, що Україна далі в неволі, та що її треба визволити. Така акція вимагає і буде вимагати грошей. Усі ми те добре знаємо, як знаємо й те, що матеріяльна допомога це є в першу чергу та, яку можемо звідси дати українській справі. А без такої допомоги не може бути ведена навіть та інформативно - освідомляюча акція, що потрібна на те, щоб запізнати світ з українською справою.

Наша громада, Денбурі, Конетикат, дуже маленька, бо є в ній всього кілька українських родин. Та проте на місячних нарадах нашого 381. відділу У. Н. Союзу ми станули на тому, що те, що громада мала, не може бути виправданням, щоб відмовлятись від сповнювання народнього обовязку, від якого ми ніколи не відтягались. Отже ми врадили поробити скриньки для кожної родини зокрема. До тої скриньки треба завжди щось кинути, коли дістається „пейду". По місяці треба скриньку принести на місячне засідання і тут її отвирається і зраховується всьо разом, що зібрано на протязі місяця від усіх родин. Таким способом зібрано за чотири місяці в нашій маленькій громаді $18.72. Не где воно всьо так, якби бажалось, бо тут примусу нема, а є тільки добра воля і патріотичне почування. Але зазначу, що маємо наприклад громадянина, що не працює вже сім років, а кожного місяця приносить 50 центів як народний податок.

Зазначу, що збірка кожної родини буде проголошена в „Свободі", але тоді, коли будемо висилати гроші до „Обєднання".

Мені здається, що нам усім треба думати про такі збірки, щоб їх далі переводити тут і в Канаді, бо боротьба українського народу за визволення не скінчена. Хай кожний вживає такого способу, який йому любий, але хай буде так, щоб збірки далі йшли, і то з кожної громади, організації, родини і особи.

М. Маркевич,
секр. 381 від. У. Н. Союзу.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

З ТЕАТРУ Й МУЗИКИ.

„МАЗЕПА" НА ЦИРКОВІЙ СЦЕНІ.

„Контрі Тієтр" коло місцевости Соферн в стейті Ню Йорк, на границі стейту Ню Джерзі, був замкнений довший час. В найближчий понеділок його відкривають поново і на прем'єру дають цирково - акробатичну штуку „Мазепа, або дикий кінь Татарії".

Завязка штуки опирається на поемі Байрона, „Мазепа". В цій поемі славний англійський поет Байрон представляє між ін. Мазепу як втікача на дикому коні з двору польського короля в українські степи. Поему Байрона переробив на циркову драму Н. В. Мільнер в 1833 році і її виставляли з великим успіхом довгі літа в Англії, а опісля в Злучених Державах.

Циркова артистка Ада Айзаакс Менкен, приятелька американського письменника Марка Твейна, викликувала величезне захоплення в ролі Мазепи, привязаного до дикого коня, що впадає на циркову сцену. Від 1860 р. аж десь до 1890 виставлювано цю штуку наперед в Ню Йорку, а опісля в ріжних стейтах від Середнього Заходу аж до Месечусетс.

В Ню Йорку грали її в театрі „Мекенікс Голл" при Бродвею і 23 вулиці яких 20 разів із Адою Менкен в головній ролі. Театр бував так переповнений, що поліція заборонювала вступ до театру. Критику на гру Ади Менкен писав самий Твейн.

Зміст цирково - драматичної штуки майже чисто польський, бо драма зачинається на дворі польського короля, опісля продовжується на дворі польських магнатів, поки вкінці Мазепа не опиняється на степу між татарами як утікач.

У зновленій виставі ролю Мазепи грає панна Рут Бестон. „Контрі Тієтр" буде грати „Мазепу" через дві неділі. Проби відбувалися довший час у Ню Йорку, бо Софері не має відповідної салі на таку виставу, доки не відкрито наново згаданий театр. Кінь мусить бути спеціяльно вивчений до такої ролі. Кажуть, що коня відступив цирк Барном енд Барлі. Це старий, добре витресуваний кінь, Буцифал. Він впадає на сцену із привязаною, напів голою артисткою в диким бігу і нагло стає. Це є кульмінаційний ефект штуки.

С.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

З весілля на гімназію в Моджанах.

Дня 9. червня відбулося в укр. прав. церкві вінчання молодих українців: Івана Турчена і Анни Колісник. Весільна забава, що її влаштували родичі молодят відбулась в галі У. Н. Дому в Блекстон, Масс. Забава була прикладна й культурна. Була українська музика, співали українські стрілецькі пісні. Гром. Іван Буцяк, шурин молодого, згадав при забаві й за наших вигнанців, зокрема за бідні діти сироти. Збірку перевели пані М. Мороз і М. Берестецька і зібрали $12.49, з чого $7.49 вислано через „Обєднання" на допомогу бідним сиротам в українській гімназії в Моджанах (Прага).

Згадую за те, бо це гарний звичай, що тепер завівся серед нашого громадянства, коли то свідомі люди не забувають при забаві зложити жертву і на народні потреби.

Н. Давискиба.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

В память Софії Русової.

Софію Русову, що померла в Празі дня 5. лютого б. р., маючи 84 років, пошановано жалібним концертом, що відбувся в Ню Йорку в „Карпатській Галі" дня 9. червня. Концерт-академію влаштував Союз Українок Америки (з доколичними відділами) враз з товариством Лесі Українки.

Свято отворила пані Анета Кмець, голова СУА, виявом жалю з приводу смерти великої громадянки і патріотки, прочитала листа від Покійної, якого вона вислала, коли лежала смертельно хвора, положила вінок перед портретом Русової, візвала присутніх пошанувати память повстанням з місць і пояснила англійською мовою, що це за свято.

Святочну і добре обдуману та гарно виголошену промову виголосила пані Е. Залевська, голова Т-ва ім. Лесі Українки. Представила постать Покійної дуже живо як людини, громадянки-патріотки, письменниці й виховниці. Представляла так, що при тому можна було набрати знання і про ті відносини, в яких розвивалось усе тодішнє українське життя. І саме тим доклад був дуже цікавий.

Про орґанізаційну працю Софії Русової говорила пані Анастазія Ваґнер, почесна голова СУА. Доклад був діловий. Зокрема представила референтка обширніше ту частину діяльности Покійної, що звязана з орґанізацією Союз Українок і працею цеї орґанізації на міжнародньому полі.

Хорову частину концерту виконав Український Молодечий Хор під проводом відомого, молодого й спосібного диріґента С. Марусевича. У його програму ввійшли такі пісні: „Козака несуть" М. Леонтовича, „Ой, послалась доріженька" К. Стеценка, а в другій частині композиції М. Гайворонського: „Калина", „Коваль" і „Гимн С.У.А.". Крім цього виступив ще п. Марусевич з дівочим хором, що відспівав дві пісні: „Садок вишневий" до слів Т. Шевченка (композиція М. Гайворонського) і народню пісню „Віддала мене моя матінка". Дуже приємно було бачити на сцені стільки тут родженої молоді, що прибула пошанувати Покійну Русову. Коби так було ще дописало старше громадянство, принаймні жіноцтво, то був би концерт випав дуже успішно. Хор витала присутня публика з щирим признанням.

На концерті почули ми нашого композитора-скрипака п. Ромна Придаткевича, що виступив зо своїми композиціями „Козак Нетяга" і „Пісня про чабана", а далі з „Хвилею розпуки" Лисенка, „Прелюдією" Гайворонського й „Леґендою" Винявского. Приємно було слухати цього нашого композитора і артиста, що добився признання серед американських музичних кол як композитор і скрипак, а якого ми вже давно не мали нагоди чути.

Дуже тепло приймала публика спів нашої відомої оперової артистки пані Марії Гребенецької, що відспівала з двома наддатками такі пісні: „Золоті ключі" М. Лисенка і М. Гайворонського: „Ой, летіли гуси через сад", „Як їхала з Гамерики до дому" і „Ой, упали білі сніги на Поділлю".

Англійською мовою сказала про Покійну Русову коротко, але ядерно, молода А. Мазур, а „Хлібороба" Б. Грінченка гарно віддеклямував молодий М. Левицький. Акомпаніяторкою була піяністка п-нна Віра Стеткевич.

Концерт закінчився відспіванням „Ще не вмерла".

ЧИ БУДЕ КАНДИДАТОМ?

РОБЕРТ Г. ДЖЕКСОН, визначний політик Демократичної Партії, що бажає стати кандидатом партії при сьогорічних виборах.

ФІЛЬМОВЕ РОЗБИТЕ АВТО

Нераз вже ми бачили на фільмових образках, як гонить що сили пяний чоловік автом, авто скрутить десь в бік, і от вже летить з високої гори й розбивається на кусні... Бачимо, що й покалічених або мертвих людей забирають з розбитого авта... Та не думайте, що вирібники фільмових образків дійсно аж так наражують життя своїх акторів. От що вони в дійсності роблять, коли фотоґрафують такі сцени: фотоґрафують авто з дійсними людьми, аж поки воно не опиниться над пропастю, спиняються і фотоґрафують штучно здраматизоване розбиття авта та ніби то мертвих або покалічених людей. Зрештою, фільмові фотоґрафісти знають дуже багато таких штучок, що легко створюють сцени для глядачів майже неможливі до виконання в дійсному життю.

ОХОРОНА КВІТІВ І КУЩІВ ПЕРЕД ПСАМИ ТА КОТАМИ

Якщо квіти та кущі сприскається розпущеним у воді нікотинним сульфатом (сірчаном), то пси та коти будуть їх оминати. Це скроплювання нешкідливе, одначе його запах є дуже відражаючий для згаданих вище звірят, навіть у невеликій скількости. Цього запаху люди навіть не завважують своїм нюхом. Нікотинний сульфат можна купити у склепах, де продається насіння або в аптиках. Звичайно береться його половину чайної ложечки та розпускається у ґальоні води. Таке сприскування випаровує й тому по дощах треба його відновлювати, а також що два тижні у часі бездощевого веремени.

PRESS REPORTS ABOUT THE CONGRESS OF AMERICAN UKRAINIANS

WASHINGTON DAY BY DAY

More than a thousand Ukrainian-Americans convening in Washington recently agreed to appeal for moral support to aid in establishing an independent and democratic Ukraine after the war.

There are about nine hundred thousand Americans of Ukrainian descent living in the United States. Perhaps if their parents had stayed in Russia, they would have been "liquidated" by Stalin. The Ukrainian leaders who came to Washington for a Congress of their four large fraternal groups in the United States gave splendid evidence of their loyalty toward American Democratic principles and our Government, which is their own country by adoption.

("Sunday Eagle," Passaic, N. J., June 2, 1940)

* * *

UKRAINIANS MEET IN WASHINGTON

To Strive For Democracy In Their Native Land

Washington, D. C., May 24.—To continue their struggle for democracy in America, their adopted land, and in Ukraine, their homeland, 1,000 Americans of Ukrainian descent, including a number from Paterson, gathered here today to urge a policy of international relations looking toward liberation of and the guarantee of self-determination of Ukraine and of other nations as a pre-requisite of mutual friendly relations between the countries of the world.

In announcing the meeting leaders of the Ukrainian gathering stressed that "today it is possible to speak openly, freely and truthfully about such matters as the independence of Ukraine only in the United States and other democracies."

Senators Guffey and Davis, both of Pennsylvania, and Wagner of New York are among the scheduled speakers. Guests of honor include Senator Maloney of Connecticut, Congressman Pat Boland of Scranton, Pa., Congresswoman Caroline O'Day of New York (at large), Congressman Edward J. Hart of Jersey City, N. J.

The Congress is led by the Ukrainian fraternal orders.

They pointed out that there are more than a million citizens of the United States and Canada who are of Ukrainian birth.

Sponsors of the Congress stated that they support pending measures for the defense of the United States and the foreign policy of the administration. They expressed themselves as in favor of a three partite program for world peace: libeartion of international trade, guarantee of self-determination of all nations—large and small—and a universal gradual disarmament after the present war.

("Call," Paterson, N. J., May 25, '40)

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 33. Маска зради.

Своїм пальцем Маріка потиснула на маленьку закривку в перстені і звідтам показалась малесенька галочка.

Тепер вона обняла своїми руками Тарзана за шию, стараючись виявити тим йому своє кохання.

„Гей, ти, дівче!", заговорив капітан МекҐреґор. Покинь ці дурощі і дай нам можність боротись із тими крівавими піратами".

Але Маріки нігті впивались глибоко в тіло Тарзана. При тім його тіло колола голка, але він не чув того.